ప్రభుత్వ డిగ్రీ కళాశాల

సదాశివపేట, సంగారెడ్డి జిల్లా, తెలంగాణ.

భావవీణ ప్రత్యేక సంచిక

Journal of Telugu Literary, Culture & Language Studies

Vol. 16 - Issue. 01 - Spl. Edition - February 2019 - ISSN No. : 2456-4702

UGC Approved Journal No. 42500

సాహిత్యం – నవరసాలు

జాతీయ సదస్సు

తేది : 21-02-2019

ప్రత్యేక సంచిక – ప్రధాన సంపాదకురాలు :

డా॥ ఎస్. బేబిరమణి

శాఖాధిపతి, తెలుగు విభాగం,

ప్రభుత్వ డిగ్రీ కళాశాల, సదాశివపేట, సంగారెడ్డి జిల్లా, తెలంగాణ.

26. జానపద సాహిత్యంలో కరుణ రస పోషణ	- పెండ్యాల భార్గవి	86
27. రామదాసు కీర్తనలలో - భక్తి రసం	- నిమ్మ లావణ్య	89
28. ప్రబంధ సాహిత్యంలో హాస్యరస పోషణ	- నడిమెట్ల శివశేఖర్	92
29. తెలుగు నవలా సాహిత్యం - నవరసాలు	- మలిపెద్ది నాగరాజు	94
30. ప్రబంధ సాహిత్యంలో వెల్లివిరిసిన శృంగార చంద్రికల భోగనైభాగ్యం	- డా॥ పల్లి చిన్నారావు	96
31. మను చరిత్రలో శృంగార రస పోషణ	- చామనపల్లి పృథ్వీరాజు	102
32. నాటక సాహిత్యం - రసం - రస సమన్వయం	- శ్రీమతి రాజ్యలక్ష్మి	105
33. భార్గవరామ చరిత్రం - వీర రసపోషణ	- జి. రమేశ్	109
34. ప్రబంధ కావ్యం - శృంగార రసం	- దేవసాని సోని	112
35. శృంగార నైషధం - శృంగార రస పోషణ	- వేణు జంగిటి	115
36. వేయి పడగలు - కరుణ, శృంగార, భక్తి రసాలు	- అవధానం సుజాత	118
37. కవిత్రయ భారతం - రసావిష్కరణ	- డా॥ బాచిమంచి వెంకటేశ్వర్లు	122
38. నవరస మిశ్రితం - ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్నం	- డా॥ పి. లలితవాణి	125
39. కరుణరసాత్మక నవల 'మూగవాని పిల్లనగ్రోవి'	- డా॥ ఎం. రమేశ్ బాబు	129
40. శివకవుల సాహిత్యం - రసవాదం	- నందిగామ నిర్మలకుమారి	132
41. కె. సభా కథలు - కరుణరసం	- వారణాసి మల్లీశ్వరి	137
42. భాగవతంలో అద్భుత రసం	- కుమ్మరి ఎల్లప్ప	140
43. "దంపతుల ప్రథమ కలహం" కథలో "కరుణ రసం'	- డా॥ బి. భీమమ్మ	143
44. కవిత్రయ భారతం - నవరస రమ్యం	- డా. పి.వి. ఉమాశశి	146
45. నానారసాభ్యుదయోల్లాసము	- డా. ఎన్. మృదుల	150
46. రంగనాథ రామాయణం, మొల్ల రామాయణాలలో నవరసాల పరిశీలన	- శివునూరి చంద్రశేఖర శర్మ	153
47. తిక్కన మహాభారతంలో నవరసాలు	- యం. స్వర్ణలత	159
48. జానపద గేయాలు - హాస్యరసం	- నండూరి అనంతలక్ష్మి	162
49. నన్నయ్య భారతం - మధుర రస గుణాలు	- ఎల్. రేఖ	165
50. జానపద పురాణ సాహిత్యంలో రస చర్చ	- కొండిగారి బుచ్చయ్య	170
51. యం.డి. సౌజన్య నాటికలు - రస పోషణ	- డా॥ బూసి వెంకటస్వామి	174
52. భానుమతీ రామకృష్ణ గారి అత్తగారి కథలు - హాస్యం	- డాక్టర్ వై. శ్రీలత	179

ISSN No. : 2456-4702 - RNI No. APTEL/2003/12253
UGC Approved Journal No. 42500

నానారసాభ్యుదయోల్లాసము

- డా. ఎన్. మృదుల, సహాయాచార్యులు, తెలుగు విభాగం, ప్రభుత్వ డిగ్రీ కళాశాల, నర్సాపూర్, మెదక్ జిల్లా, తెలంగాణ.

తిక్కన రామాయణ, మహాభారతాలు రెండూ రస పోషణలో ప్రత్యేకతలను కలిగి ఉంటాయి. అందునా మహాభారతానిది అగ్రస్థానం తిక్కన మహాభారతంలో చేసిన రస ప్రయోగాలను ప్రధానంగా మూడు రకాలుగా గుర్తించవచ్చు.

1. ఏకరస ప్రయోగాలు
2. ద్విరస ప్రయోగాలు
3. బహురస ప్రయోగాలు

1. ఏకరస ప్రయోగాలు :

మహాభారతంలో ఏకరస ప్రయోగాలు తక్కువే అయినా ఆ ప్రయోగాలలో తిక్కన విలక్షణతను సాధించాడు. వాటిని పరిశీలించినట్లయితే ప్రముఖంగా ఐదు రకాలు అని భావించవచ్చు.

1.1 శృంగారం　　1.2 కరుణం
1.3 రౌద్రం　　1.4 వీరం
1.5 బీభత్సం

1.1 శృంగారం :

తిక్కన ఎంచుకున్న మహాభారత ఇతివృత్తం శృంగార రసపోషణకు అనుకూలంగా లేకపోయినప్పటికీ, శృంగార భావాల తలపోతలో రసప్రయోగం చేశాడు. 'కెంగేలు గేలితో గీలించి.....యభిమత క్రీడనములకు నలవరింతు' (విరా.II 310). కీచకుని మనసులో రేకెత్తిన శృంగార భావాలను తిక్కన పై పద్యంలో ప్రకటించాడు. ప్రతినాయకుని పరంగా వర్ణించబడిన ఈ శృంగారం ఆభాసగా నిలుస్తుంది.

1.2 కరుణం :

తిక్కన కరుణ రసప్రియుడు. కరుణ రసాన్ని విరాట పర్వం మొదట్లోనే తిక్కన ప్రస్తావించాడు. 'కరుణారసము వొంగి తొరగెడు చాడ్పున.......' (విరా.II 12) అని కరుణరస ప్రీతిని వ్యక్తీకరించాడు. మహాభారత యుద్ధానంతరం స్త్రీ పర్వంలో తిక్కన వర్ణించిన కరుణ రసం అన్యులకు సాధ్యం కానిది.

1.3 రౌద్రం :

తిక్కన భీముని ప్రస్తావనలో అధికంగా ప్రయోగించే రసం - రౌద్రం. కీచకవధ ఘట్టంలో అత్యంత గుంభనంగా సాగిన మల్లయుద్ధంలో తిక్కన రౌద్రాన్ని అభివర్ణించాడు. 'తిగిచిన నడుగులు దెరలక........ రౌద్రవృత్తినొంచుచొండు రులకు　　వెక్కసముగ' (విరా.II 347). రౌద్రరస మన: ప్రవృత్తులతో ఒకరికొకరు అసాధ్యులైపోయారని తిక్కన వర్ణించాడు. మల్లయుద్ధకళ పై ఆయనకున్న అవగాహనను పై పద్యం కళ్ళకు కడుతుంది.

1.4 వీరం :

మహాభారత ఇతివృత్తం ఆదినుండి అంతం వరకు వీరరసాన్నే ఆశ్రయించుకొని సాగింది. అందుకు భీష్మ, ద్రోణ, కర్ణ, శల్య, సౌప్తిక పర్వాలు పూర్తి స్థాయి ఉదాహరణలుగా నిలుస్తాయి. 'శల్యునారాచపంచకమున నొప్పించి......నెక్కుడగు గాని యసదుగా డీత డనిరి' (భీష్మ.1.272) యుద్ధరంగంలో అభిమన్యుడు చెలరేగి పోతున్న తీరును పై పద్యం తెలుపుతుంది. ఆయా సందర్భాలలో యుద్ధరంగాన్ని, అడుగడుగునా తన యుద్ధ నైపుణ్యాన్ని వీరరసంతో మేళవించి వర్ణించాడు.

1.5 బీభత్సం :

కురుక్షేత్ర సంగ్రామానంతరం గాంధారి చూసిన యుద్ధ భూమి -'ప్రేవులు గండలు పెటికి వేటాడి......　వృకంబులును మానసము వికలంబుసేయ' (స్త్రీ.II.9)గా ఉన్నది. ఈ దృశ్యం ఒళ్ళు గగుర్పొడిచే బీభత్స ప్రధానమైనది. ఈ సందర్భం కూడా తిక్కనకు యుద్ధభూమితో ఉన్న పరిచయాన్ని తెలుపుతుంది.

RNI No. APTEL/2003/12253

భావ వీణ

తెలుగు సాహిత్య సాంస్కృతిక భాషాధ్యయన పత్రిక

BHAVA VEENA

Journal of Telugu Literary, Culture & Language Study

Vol : 16 Issue No. 6(2) Monthly June 2019 ISSN No. : 2456-4702 Rs. : 15/-

ज्ञान-विज्ञान विमुक्तये
UGC
University Grants Commission
UGC Approved Journal
No. 42500

ఆచార్య భద్రిరాజు కృష్ణమూర్తి

BHAVAVEENA
Vol. 16, Issue. 6(2), June - 2019.
ISSN No. : 2456-4702 - RNI No. APTEL/2003/12253
భావవీణ
UGC Approved Journal No. 42500

Contents (విషయ సూచిక)

1. రాయల కాలంలో ఆహార విధానం	- శ్రీగాకోళపు సత్యభగవాన్	5
2. "స్వప్నవాసవదత్త నాటక లక్షణాలు"	- బి. సుజాతమ్మ	8
3. ఆత్రేయ నాటకాలు - ఇతివృత్తం	- వై. దివ్య	13
4. "రాముడినే హేతువడిగిన నార్లవారి సీత"	- డాక్టర్. మండి అన్వర్ హుసేన్	20
5. వేమన - తిరువళ్లువర్ సాహిత్యం - కవితాదృక్పథం	- సి. లక్ష్మీపతి	24
6. షికారీల సామాజిక జీవనం - విశ్లేషణ	- జి. రవీంద్ర	35
7. ప్రపంచీకరణ - తెలుగు సంస్కృతి - భాషలో వస్తున్న మార్పులు	- డా॥ కె.సురేష్ కుమార్	43
8. హంసీ శబరి	- ఇందిర	49
9. మైనారిటీవాద సాహిత్యంలో తొలి పొద్దు సత్యాగ్ని	- పలుకూరు కాంచన	63
10. భారతఫలం	- డా॥ ఎన్. మృదుల	67
11. పిల్లల్లో భాషా వికాస రూపాలు మరియు దృక్పథాలు	- డాక్టర్ రాజు బోళ్ళ & డాక్టర్ బి. ప్రసాద్‌బాబు	73
12. ఆధునిక సాహిత్యం-స్త్రీ చైతన్యం	- బి. వీరన్న	76
13. అన్నమయ్య సాహిత్యం - లక్ష్యసాధన	- డా॥ విస్తాలి శంకరరావు	80
14. బంజారాల తీజ్ పండుగ	- కొర్ర ఝాన్సీ	86
15. వైర భక్తి - నిర్హేతుక కరుణ : పోతన, అన్నమయ్య	- హరిత భట్లపెనుమర్తి	90
16. తెలంగాణ కథలు - విభక్తి స్వరూపం	- భారతి	95
17. విమర్శకునిగా - పరిశోధకునిగా - సవ్వప్పగారి ఈరన్న	- కుంచపోళ్ళు రాము	100
18. శ్రీ బండి నారాయణస్వామి జీవితం - సాహిత్య పరిచయం	-ఎస్. రామాంజనేయులు	107
19. "శిశుపాల సంహారం"	- డా॥ టి. మాల కొండయ్య	110
20. త్రిలింగశబ్దానుశాసనం- వైభక్తిక వైశిష్ట్యం	- గంగిశెట్టి లక్ష్మీనారాయణ	112

BHAVAVEENA
Vol. 16, Issue. 6(2), June - 2019.
ISSN No. : 2456-4702 - RNI No. APTEL/2003/12253

భావవీణ
UGC Approved Journal No. 42500

భారతఫలం

- డా॥ ఎన్. మృదుల, అసిస్టెంట్ ప్రొఫెసర్, తెలుగు విభాగం, ప్రభుత్వ డిగ్రీ కళాశాల, నర్సాపూర్, మెదక్ జిల్లా.

'కావ్యం యశసే అర్థకృతే వ్యవహారవిదే శివేతరక్షతయే।
సద్యః పర నిర్వృతయే కాంతాసమ్మిత తయోపదేశయుజే॥'

కావ్యం యశస్సు కొరకు, ధన సంపాదనకొరకు, వ్యవహారజ్ఞానం కొరకు, అమంగళ పరిహారణం కొరకు, మోక్షసాధన కొరకు, కాంతా సమ్మితమైన ప్రబోధం కొరకు, అని మమ్మటుని అభిప్రాయం. ఈ వాక్యాలు కవి, పాఠకుల నుద్దేశించినవే. ఈ మాటలకు ఆలవాలంగా ప్రాచీన భారతీయ వాఙ్మయం నిలుస్తుంది. తెలుగులో ఆది కావ్యమైన మహాభారతాన్ని పరిశీలించినట్లయితే మహాభారత ఫలాలను స్పష్టంగా తెలియజేసినవారు - 1) రాజ రాజనరేంద్రుడు 2) నన్నయ 3) తిక్కన 4) ఉగ్రశ్రవుడు అని గుర్తించవచ్చు.

1. రాజరాజనరేంద్రుడు

రాజరాజనరేంద్రుడు నన్నయను తెలుగులో భారత రచన చేయమని అడిగాడు.

చ. విమలమతింబురాణములు ...
.... హృదయంబు భక్తితోనే (ఆది I.10)

వ. 'అయినను నాకు ననవతరంబును శ్రీమహాభారతంబునందుల యభిప్రాయంబు పెద్దయై యుండు'. (ఆది I.11) అని అంటాడు. ఎన్ని శాస్త్రాలు ఎన్ని కావ్యానాటకాలు చదివినా కలగని ఆనందం మహాభారతం చదివితే కలుగుతుందని రాజరాజ నరేంద్రుని అభిప్రాయం. ఒక్కొక్కటి ఒక్కొక్క ఆనందాన్ని ఇవ్వొచ్చు. కాని అన్నింటి ఆనందం ఒక్క మహాభారతమే ఇవ్వగలదు. కారణం, శాస్త్రాలు, కావ్యాలు, నాటకాలు, ఆగమాలు, నీతిసూత్రాలు ఇవన్నీ కలిగింది మహాభారతం. దీనిని చదివితే ఒక పరిపూర్ణత్వం సిద్ధిస్తుందన్నది రాజు అభిప్రాయం అయ్యుండొచ్చు. ఈ మహాభారత కావ్యాన్ని ఒక వంశ చరిత్రలోని ఉత్థాన పతనాలు, జీవితంలోని ఆటుపోట్లు మన కళ్ళముందు కదలాడి జీవితాన్ని దర్శింపజేస్తాయి. అందుకే మహాభారతం నేటికీ పఠనీయ గ్రంథమైంది. భారత కథపై తనకున్న మక్కువను రాజు,

చ. అమల సువర్ణశృంగఖురమై .... ప్రవణంబ కావునన్ (ఆది I.15)

భారతకథను వినాలి అనే ఆసక్తిచేతనే ఈ పరిశుద్ధమైన బంగారపు తొడుగుతో కూడిన కొమ్ములును గిట్టలును కల కపిల వర్ణం కలిగిన వంద ఆవులను యోగ్యులైన వేదాధ్యయనం చేసిన బ్రాహ్మణులకు దానం చేసిన ఆ ఫలితం తప్పక కలుగుతుందని, అందుకే తన హృదయం కూడా భారతకథను వినాలి అనే కోరికను కలిగి ఉందని రాజరాజనరేంద్రుడు అంటాడు. అంటే, మహాభారత ఇతి వృత్తం చదివిన వ్యక్తి లౌకిక జీవితం పట్ల కాంక్షను పెంచుకోడని. జీవితంలోని భోగం అశాశ్వతమని. తనకున్నది తోటివారితో పంచుకోడానికి కుతూహలపడతాడని మనం భావించాలి.

క. బహుభాషల బహువిధముల........ పరమార్థమిలన్ (ఆది I.17)

అనేక భాషలలో, అనేక ప్రక్రియలలో పలువురు జనులవలన భారతకథను వింటూ అందులో అధికమైన ఆసక్తిని పెంచుకొన్న వారికి అనేక యాజ్ఞలు చేయడం వలన కలిగే ఫలం గొప్ప ప్రయోజనంగా సమకూరుతుంది రాజు చెబుతాడు. యజ్ఞ యాగాదులు నిర్వహించిన అనంతరం చేయవలసింది దాన ధర్మాలే. అటువంటి ధర్మకర్తృత్వ భావన కలిగించేది మహాభారతం, అని ఈ సందర్భంలో మనం అర్థం చేసుకోవచ్చు.